

Piotr Duksa

Rola i zadania świeckich we współczesnej parafii

Studia Redemptorystowskie nr 13, 273-278

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ROLA I ZADANIA ŚWIECKICH WE WSPÓŁCZESNEJ PARAFII

Słowa kluczowe: osoby świeckie, duszpasterstwo, ewangelizacja, parafia
Keywords: lay persons, ministry, evangelisation, parish
Schlüsselwörter: Laien, Seelsorge, Evangelisierung, Pfarrei

Najprostsza definicja osoby świeckiej mówi, że jest to każdy ochrzczony wierny, który nie należy do stanu duchownego ani zakonnego¹. Taką wykładnię podaje m.in. Katechizm Kościoła katolickiego, który uczy także, iż „właściwością stanu ludzi świeckich jest życie wśród świata i spraw doczesnych”². Wbrew obiegowym opiniom stan ten nie jest w Kościele gorszy lub mniej ważny. Ta niewątpliwie błędna teza kształtowała się w ciągu wieków. Do jej zmiany przyczynił się Sobór Watykański II, który w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* oraz Dekrecie o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* jasno określił zadania wiernych świeckich względem Boga i Kościoła. Stwierdził jednocześnie, że ich powołaniem jest „szukanie Królestwa Bożego przez zajmowanie się sprawami świeckimi i kierowanie nimi po myśli Bożej”³. Świeccy pełnią w Kościele wiele odpowiedzialnych funkcji, każdy na miarę swoich możliwości. Sobór Watykański II, mówiąc o wielkiej roli laikatu w Kościele, wskazał, iż w posłannictwie i urzędzie Jezusa Chrystusa jako Kapłana, Proroka i Króla bierze udział cały lud Boży, a więc zarówno kapłani, jak i świeccy⁴. Ci ostatni, podobnie jak wszyscy członkowie wspólnoty Kościoła, są nade wszystko powołani do świętości⁵.

W niniejszej publikacji zaprezentowane zostanie nauczanie Magisterium na temat udziału świeckich w życiu Kościoła powszechnego, jak i wspólnoty parafialnej. Przedstawione zostaną kwestie związane z praktycznym wymiarem tego uczestnictwa w duszpasterstwie parafialnym.

¹ KKK, 897.

² Tamże, 940.

³ Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 31.

⁴ Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Christifideles laici*, 14.

⁵ Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 11.

1. Zadania świeckich w Kościele

Papież Jan Paweł II w adhortacji apostołskiej *Christifideles laici* stwierdził, że różnorodność powołań w Kościele (związana m.in. z wiekiem poszczególnych jego członków) może zdumiewać⁶. Pisząc o powołaniach, papież nie ma na myśli jedynie powołania do kapłaństwa i życia zakonnego, ale także powołanie każdego człowieka do pełnienia konkretnej funkcji we wspólnocie Kościoła, a także powszechne powołanie wiernych do świętości. Jak widzimy, słowo „powołanie” ma szerokie znaczenie i odnosi się do różnych sfer życia człowieka. Także w samym Kościele nie sprowadza się ono jedynie do pełnienia funkcji kapłańskich. Sobór Watykański II przypomina, że bez działalności świeckich we wspólnotach eklezjalnych apostołstwo duszpasterzy nie mogłoby być w pełni skuteczne⁷. Stwierdzenie to jest wielokrotnie parafrazowane i powtarzane przez papieży, którzy często zwracają uwagę na znaczącą rolę laikatu we wspólnocie Kościoła. Świeccy ze względu na swoją przynależność do ludu Bożego i powszechnego kapłaństwa realizują swoje posłannictwo w świecie na rozmaite sposoby, każdy według swoich indywidualnych predyspozycji. Kościół pragnie, aby ci wierni, dając przykład swojej wiary w życiu codziennym, uświęcali świat i swoją postawą oraz nauczaniem zgodnym z prawdami Ewangelii prowadzili ludzi do Chrystusa⁸. Oznacza to, iż nie tylko osoby konsekrowane są posłane nauczać i krzewić wiarę w różnych środowiskach – zadanie to dotyczy każdego wierne go. Świeccy mogą, a nawet powinni aktywnie włączać się w nauczycielską misję Kościoła poprzez dawanie dobrego przykładu własnego życia chrześcijańskiego, który może pociągnąć innych ludzi do Chrystusa.

2. Uczestnictwo świeckich w życiu parafii

Spośród wielu różnych miejsc w Kościele, w których ludzie świeccy mogą realizować swoje powołanie, na szczególną uwagę zasługuje parafia. Jest to bowiem najbliższe katolikom środowisko związane z wyznawaniem i rozwojem swojej wiary na rozmaite sposoby. Papież Jan Paweł II w adhortacji apostołskiej *Christifideles laici* wskazuje, iż parafia ma nie tylko wymiar instytucjonalny, ale przede wszystkim wspólnotowy. Uważa on, że podstawowym zadaniem wiernych świeckich jest budowanie wspólnoty. Jednak należy zauważyć, iż nie może ono być postrzegane jako coś indywidualnego i wyizolowanego. Zgodnie z nauką Kościoła, wierni świeccy powinni działać w parafii w jedności ze swo-

⁶ Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Christifideles laici*, 45.

⁷ Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 33.

⁸ Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Christifideles laici*, 27.

imi kapłanami⁹. Sobór Watykański II wskazuje, iż „Parafia dostarcza naocznego przykładu apostołstwa wspólnotowego, gromadząc w jedno wszelkie występujące w jej obrębie różnorakie właściwości ludzkie i wszczepiając je w powszechność Kościoła”¹⁰.

Istnieje wiele form uczestnictwa osób świeckich w życiu parafii. Jedną z nich jest przynależność do konkretnych wspólnot parafialnych. Zdaniem papieża, są one „prawdziwym wyrazem kościelnej komunii”¹¹. Parafialne wspólnoty religijne nie są bowiem wyizolowanymi grupami żyjącymi dla siebie. Ich podstawowym zadaniem jest budowanie jedności wiary i rozpalać ducha modlitwy. Uczestnictwo w nich niewątpliwie pomaga osobom świeckim w sposób pełniejszy zaangażować się w życie parafii oraz pobudza ich do większej aktywności na polu zarówno ewangelizacyjnym, jak i wspólnotowym. Poprzez uczestnictwo w tych grupach świeccy mogą odczuwać większą i pełniejszą łączność nie tylko z parafią, ale także z całym Kościołem powszechnym i partykularnym.

Kolejną formą uczestnictwa osób świeckich w życiu parafii jest włączanie ich do rad parafialnych. Kodeks prawa kanonicznego wskazuje na funkcjonowanie w parafii dwóch rodzajów rad: parafialnej rady duszpasterskiej oraz parafialnej rady ekonomicznej¹². Parafialna rada duszpasterska jest miejscem szczególnego zaangażowania świeckich¹³. Głównym zadaniem tych organów jest pomoc proboszczowi w kierowaniu parafią; jest to tzw. głos doradczy w sprawach związanych z jej funkcjonowaniem. Dzięki ich aktywnej działalności wierni mogą w jeszcze pełniejszy sposób uczestniczyć w życiu parafii, czując się za nią współodpowiedzialni. Przynależność do rady (zarówno duszpasterskiej, jak i ekonomicznej) pozwala im poczuć, że są potrzebni. To może pomóc w efektywniejszym wypełnianiu powierzonych im zadań.

Istotne, by dowartościowywać jednakowo każdą grupę świeckich, nie faworyzując ani nie zaniedbując żadnej z nich. Wszystkie formy zaangażowania wiernych w parafii są ważne, gdyż zazwyczaj dotyczą one różnych sfer życia religijnego. Zadaniem duszpasterzy jest koordynowanie i wspieranie każdej grupy.

3. Formacja duchowo-intelektualna świeckich

Zagadnienie formacji duchowo-intelektualnej ludzi świeckich to niezwykle istotny temat, szczególnie w dzisiejszym świecie. Najogólniej można powiedzieć, iż formacja (w kontekście religijnym) to proces samodoskonalenia się

⁹ Sobór Watykański II, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem*, 10.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Christifideles laici*, 26.

¹² KPK, kan. 536.

¹³ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Christifideles laici*, 27.

osoby wierzącej. Pojęcie to dotyczy całego ludu Bożego, zarówno osób świeckich, jak i konsekrowanych. Kościół w swoim nauczaniu nie wyodrębnia kwestii oddzielnej „duchowości” ludzi świeckich, jednak taki podział niewątpliwie istnieje. Zarówno bowiem świeccy, jak i osoby duchowne i konsekrowane posiadają wspólny fundament życia duchowego, którym jest Jezus Chrystus, jednak rozróżnienie zaczyna się dalej, a mianowicie w warunkach życia i odmiennym sposobie stosowania środków uświęcających¹⁴. Świeccy bowiem nie mają tych samych zobowiązań co osoby konsekrowane. Sobór Watykański II uczy: „wszyscy zatem wierni chrześcijanie z dnia na dzień coraz bardziej będą się uświęcać w warunkach swego życia, w obowiązkach czy powiązaniach...”¹⁵.

Istotą duchowości ludzi świeckich jest pytanie, jak żyć we współczesnym świecie, aby osiągnąć zbawienie. Warto w tym momencie jeszcze raz podkreślić, że każdy człowiek jest powołany do świętości. Można do niej dążyć na różne sposoby, odrębne dla osób konsekrowanych i świeckich. Sobór Watykański II w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* uczy, iż „wszyscy wierni są zatem zachęcani i zobowiązani do osiągnięcia świętości i doskonałości własnego stanu”¹⁶. Ludzie świecy mają możliwość kształtowania swojej drogi wiary i modlitwy przez wykorzystanie dostępnych środków. Kościół jest miejscem, gdzie świeccy w sposób szczególny mogą uczestniczyć we wspólnocie wierzących, której najpowszechniejszym przykładem jest parafia. To właśnie w niej zawiązuje się wspólnota modlitewna i często następuje rozwój życia duchowego. Zależy to w dużej mierze od duszpasterzy, jednak – wbrew wielu opiniom – nie tylko. Owszem, wpływają oni na rozwój życia duchowego i intelektualnego wiernych, jednak osoba wierząca sama także powinna pracować nad tym, aby nie zatracić swojej relacji z Bogiem. Może przyjąć bądź odrzucić otrzymaną w kościele czy na katechezie naukę. Zadanie duszpasterzy w tej kwestii polega głównie na umiejętnym przekazywaniu treści wiary i wiedzy religijnej osobom świeckim, biorąc pod uwagę różne czynniki, zarówno swoje predyspozycje, jak i środki, którymi mogą się posłużyć dla osiągnięcia tego celu, uwzględniając przy tym także indywidualne potrzeby, możliwości i warunki danej osoby. Papież Jan Paweł II uczy, że „człowiek jest drogą Kościoła”¹⁷ – człowiek jako podmiot, w ujęciu jednostkowym, nie ogólnym, wraz ze swoimi sukcesami i porażkami. To stanowi fundament odpowiedniego podejścia do drugiej osoby i jest ważnym etapem na drodze rozwoju życia duchowo-intelektualnego każdego wiernego.

¹⁴ E. Weron, *Laikat i apostołstwo*, Paryż 1973, s. 55.

¹⁵ Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 41.

¹⁶ Tamże, 42.

¹⁷ Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis*, 14.

4. Wyzwania i postulaty duszpasterskie

Należy pamiętać, aby nie bagatelizować znaczącej roli ludzi świeckich w Kościele. Papież Pius XII powiedział, że „wierni świeccy zajmują miejsce w pierwszych szeregach Kościoła. Przez nich Kościół stanowi życiową zasadę społeczności ludzkiej”¹⁸, zaś papież Jan Paweł II przypomina, iż „Kościół zaś jest prawdziwie ugruntowany, w pełni żyje i jest doskonałym znakiem Chrystusa wśród ludzi jedynie wtedy, gdy wraz z hierarchią istnieje i działa autentycznie laikat”¹⁹. Te słowa stanowią kwintesencję roli laikatu zarówno w Kościele powszechnym, jak i we wspólnotach diecezjalnych i parafiach. Jest wiele form działalności Kościoła, w których świeccy mogą realizować swoje indywidualne powołanie, zarówno w odniesieniu do liturgii, jak i kwestii administracyjno-społecznych.

Osoby świeckie mogą w sposób jeszcze pełniejszy zaangażować się w życie Kościoła poprzez liturgię, pełniąc rozmaite funkcje związane z ich indywidualnym powołaniem, np. ministranta, lektora lub szafarza nadzwyczajnego Komunii św. Jako ministranci, mogą posługiwać przy ołtarzu, odczuwając dzięki temu większy związek ze wspólnotą Kościoła lokalnego i powszechnego. Jako lektorzy, biorą udział w przekazywaniu słowa Bożego, natomiast jako szafarze nadzwyczajni Komunii św., mogą pomagać duszpasterzom w udzielaniu jej pozostałym wiernym (o ile w danym miejscu istnieje taka potrzeba). Jest wiele różnych funkcji liturgicznych dostępnych świeckim – obowiązkiem duszpasterza (w szczególności proboszcza danej parafii) jest ich ukazywanie i zachęcanie wiernych do podejmowania nowych zadań służących dobru wspólnemu całej wspólnoty parafialnej.

Ponadto, wierni świeccy mogą angażować się w funkcjonowanie parafii poprzez pracę w kancelarii parafialnej, prowadzenie strony internetowej parafii lub parafialnego profilu na Facebooku. Mogą prowadzić gazetkę parafialną oraz organizować pomoc dla biednych rodzin (np. poprzez tworzenie parafialnych wspólnot Caritas), a także w sposób czynny angażować się w pracę duszpasterską z dziećmi i młodzieżą. Wierni świeccy zazwyczaj podejmują te zadania, nie oczekując za nie wynagrodzenia finansowego. Warto jednak nadmienić, że jeżeli nie jest to działalność wolontaryjna, proboszcz nie może uchylać się od wynagrodzenia pracowników i wywiązania się z obowiązków wobec nich (ubezpieczenie społeczne, zdrowotne).

Ważne jest, aby ukazywać wiernym świeckim różne formy i możliwości aktywnego angażowania się w życie parafii, gdyż dzięki temu mogą oni po-

¹⁸ Pius XII, Przemówienie do nowych kardynałów (20 lutego 1946), za: Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Christifideles laici*, 9.

¹⁹ Sobór Watykański II, Dekret o misyjnej działalności Kościoła *Ad gentes divinitus*, 21.

czuć większy i pełniejszy związek z tą wspólnotą, a poprzez nią z całym Kościołem powszechnym. Proboszcz powinien nieustannie zachęcać wiernych do tworzenia lub rozwijania różnych form działalności parafialnej.

Podsumowując, należy pamiętać, że zarówno osoby świeckie, jak i konsekrowane oraz duchowne są członkami Kościoła powszechnego, którego Głową jest Jezus Chrystus. Laikat stanowi bez wątpienia niezwykle ważną część Kościoła, bez której, jak uczy papież Jan Paweł II, duszpasterskie działania osób duchownych nie mogłyby być w pełni skuteczne. Osoby świeckie są zdecydowanie elementem kluczowym życia Kościoła, tworzą go jako wspólnotę ludzi wierzących i ochrzczonych. To jednak od duszpasterzy (szczególnie proboszcza) będzie zależało, czy i w jakim stopniu włączą się one w działalność duszpasterską i ewangelizacyjną oraz funkcjonowanie wspólnoty parafialnej. Ze strony duszpasterzy potrzebne jest zielone światło. Bez ich zgody, aprobaty i wsparcia rozwój działalności laikatu nie będzie możliwy. Skuteczność, owocność duszpasterstwa i ewangelizacji w dzisiejszych czasach domaga się udziału i zaangażowania wiernych świeckich. Warto tę szansę wykorzystać.

Summary

The role and aim of lay persons in a modern parish

The following publication presents the teaching of the Church regarding participation of lay persons in the life of the universal Church and in parish communities. Issues concerning the practical dimension of participation of lay persons in the ministry were presented. Lay persons undoubtedly constitute a significant element of the Church, without them (as Pope John Paul II taught us), actions of the clergy could not be fully efficient. Lay persons are a key element of the life of the Church, since they create the Church as a community of baptised believers. However, it depends on the clergy (especially the parish priest) if and to what extent lay persons will participate and be active in the pastoral work, evangelisation and functioning of a parish community. Nowadays, the efficiency and fruitfulness of the ministry and evangelisation demand engagement and participation of lay believers. We should take this opportunity.

Ks. Piotr Duksa – profesor nadzwyczajny zatrudniony na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.